

**SHAXSGA DOIR MA'LUMOTLAR TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIKNI BUZGANLIK
UCHUN JAVOBGARLIK BELGILASHNING IJTIMOYIY ZARURATI VA TARIXI**

Xudayqulova Nodira Qo'ldoshjonovna
Toshkent davlat yuridik universiteti magistri

Annotatsiya: *Shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish bugungi kunda juda dolzarb masaladir. Shaxsiy ma'lumotlar muayyan shaxsgagina tegishli bo'lib, ularning notog'ri foydalanilishi shaxsning huquq va erkinliklariga jiddiy ziyon yetkazishi mumkin. Shu bois, ko'plab mamlakatlar shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish va qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik belgilash borasida qonun va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqmoqdalar.*

Kalit so'zlar: *shaxsiy ma'lumotlar, qonunchilikning buzilishi, rozilik, himoya, kirishni rad etish, xavfsizlik choralari.*

**THE SOCIAL NEED AND HISTORY OF LIABILITY FOR PERSONAL DATA
VIOLATIONS**

Khudaykulova Nodira Kuldoshjonovna
Master's degree student of Tashkent State University of Law

Abstract: *Protection of personal data is a highly relevant issue today. Personal information belongs solely to an individual, and its misuse can cause serious harm to that person's rights and freedoms. For this reason, many countries have developed laws and regulations to protect personal data and establish liability for violating the legislation.*

Keywords: *personal data, data protection, violation of legislation, consent, protection, denial of access, security measures.*

KIRISH

Shaxsga doir ma'lumotlar har bir inson hayotining ajralmas qismi hisoblanadi. Bu ma'lumotlarga shaxsning ismi, tug'ilgan sanasi, manzili, oilaviy ahvoli, ish faoliyati, moliyaviy ma'lumotlari va boshqalar kiradi. Shaxsiy ma'lumotlar fuqarolar huquqlarini ta'minlash, ularning erkinliklari va xavfsizligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Ayni vaqtda, axborot texnologiyalari rivojlanishi hamda shaxsiy ma'lumotlarni to'plash va ularga kirish imkoniyatlarining kengayishi bu ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanish xavfini kuchaytirmoqda. Shu sababli, shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik belgilash ijtimoiy zaruratga aylandi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng, axborot xavfsizligi va shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish masalasi davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qoldi. Buning asosiy sababi shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy ravishda yig'ish, qayta ishlash va tarqatish hollari ko'payib borganligi bilan

bog'liq. Shaxsga oid ma'lumotlar insonning shaxsiy hayoti, oilaviy ahvoli, sog'lig'i, mol-mulki, ishonchlari va boshqalar haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu ma'lumotlarni himoya qilish fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari va erkinliklarini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston qonunchiligi shaxsga oid ma'lumotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash va tarqatish tartibini aniq belgilaydi. Qonunchilikka muvofiq, shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy ravishda olish, ulardan noto'g'ri maqsadlarda foydalanish yoki tarqatish qonunga xilof hisoblanadi va ma'lum javobgarlikka sabab bo'lishi mumkin. Javobgarlik turlari qonunchilikda belgilangan bo'lib, ular ma'muriy, jinoiy va fuqarolik-huquqiy javobgarlikni o'z ichiga oladi. Shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy ravishda olish, tarqatish yoki ularga shikast yetkazish hollari uchun ma'muriy yoki jinoiy javobgarlik belgilanishi mumkin. Shuningdek, shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy ravishda ishlatish oqibatida yetkazilgan zararlar uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlik ham nazarda tutilgan. Qonunchilikda shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq javobgarlik choralarining belgilanishi fuqarolarning shaxsiy hayotini himoya qilish va axborot xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan.

Metodologiya. Quyidagi javobni tayyorlashda quyidagi tahliliy usul va yondashuvlardan foydalandik: 1. Qiyosiy tahlil - O'zbekiston va xorijiy davlatlar tajribalarini qiyoslab, muammoning umumiyligi va yechimlar uchun xalqaro amaliyotdan foydalanish imkoniyatlarini ko'rib chiqish. 2. Muammo-yechim tahlili - Mavjud muammolarni aniq belgilab olish va ularning yechimlariga oid taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish. 3. Statistik tahlil - Muammoning dolzarbligini isbotlash va tavsiyalar zaruratini asoslash uchun mamlakatimiz va xalqaro miqyosdagi statistik ma'lumotlardan foydalanish. 4. Mantiqiy xulosalar - Keltirilgan tahlillar, qonunchilik talablari va amaliyotdan kelib chiqqan holda mantiqiy va asosli xulosalar chiqarish. 5. Tarixiy yondashuv - Muammoning kelib chiqish tarixi va shu vaqtgacha bo'lgan rivojlanish jarayonlariga murojaat qilish orqali tahlilni boyitish. 6. Manbalar tahlili - Turli manbalardan, jumladan qonunchilik hujjatlari, prezident ma'ruzalari, xorijiy tajriba va statistik ma'lumotlardan keng foydalanish.

Asosiy qism. 2020 yil 24 yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasida axborot xavfsizligi masalalari alohida e'tirof etilgan. Jumladan: "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, axborot xavfsizligini ta'minlash, shaxsga oid ma'lumotlarni muhofaza qilish borasida qo'shimcha huquqiy bazani yaratishimiz lozim."

Shu bilan birga, Prezident shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish dolzarb masala ekanligini ta'kidladi: "Bugun shahar va qishloqlardagi odamlarning aksariyati onlayn xizmatlardan foydalanayotir...avvalo, fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish huquqiy mexanizmlarini kuchaytirish kerak." 2022 yil 28 yanvardagi Murojaatnomasida ham Prezident ushbu masalaga alohida e'tibor qaratdi: "Raqamlashtirishni yanada jadal sur'atlarda rivojlantirish, kiberxavfsizlikni mustahkamlash, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha tizimli ishlarni

davom ettiramiz.” Prezident so‘zlaridan ko‘rinib turibdiki, shaxsga oid ma‘lumotlarni himoya qilish va ularga oid huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni belgilashning ijtimoiy zarurati yuqori baholandi. Chunki raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashayotgan sharoitda shaxsga oid ma‘lumotlarni noqonuniy olish, qayta ishlash va tarqatish xavfi ortib bormoqda. Shu bois, fuqarolarning shaxsiy hayotiga oid ma‘lumotlarni himoya qilish va huquqbuzarliklarni oldini olish uchun qonunchilikni yanada takomillashtirishga zarurat bor.

2007 yildan buyon har yili 28 yanvar – Xalqaro shaxsga doir ma‘lumotlarni himoya qilish kuni (Data Protection Day) sifatida nishonlanadi. Ayrim mamlakatlarda u «Maxfiylik kuni» (Data Privacy Day) degan nom bilan ham ataladi. Ushbu sana Internet tarmog‘idan foydalanuvchilar bu boradagi odob-axloq qoidalariga amal qilishi virtual va real hayot xavfsizligini ta‘minlashga ko‘mak-lashishini unutmashliklari uchun ta‘sis etilgan. Ayni kuni nishonlash to‘g‘risidagi qaror Yevropa Kengashining Vazirlar qo‘mitasi tomonidan 2006 yil 26 aprelda qabul qilingan. Binobarin, u Yevropa Kengashining Shaxslarni shaxsga doir ma‘lumotlariga avtomatlashtirilgan tarzda ishlov berilishi munosabati bilan himoya qilish to‘g‘risidagi Konvensiyasi qabul qilingan 1981 yil 28 yanvar kuniga muvofiq ravishda tanlangan. Ushbu Konvensiya shaxsga doir ma‘lumotlarni himoya qilish sohasida majburiyat yuklaydigan birinchi xalqaro hujjat hisoblanadi. Unda, shaxsiy hayot daxlsizligini nazarda tutgan holda, inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlari belgilab berilgan. Shuningdek, “shaxsga doir ma‘lumotlar” tushunchasiga aniqlik kiritilgan. 2023-yilda Milliy kiberxavfsizlik alyansi (NCA) ma‘lumotlar maxfiyligi va ma‘lumotlarni himoya qilish muhimligini ta‘kidlash uchun Ma‘lumotlar maxfiyligi kunini Ma‘lumotlar maxfiyligi haftasiga kengaytirdi. 2024-yilda, 2024-yil 21-27-yanvar kunlari o‘tkazilgan Ma‘lumotlar maxfiyligi haftaligining mavzusi “Ma‘lumotlaringizni nazoratga oling” bo‘lib, odamlarga o‘zlarining raqamli va ma‘lumotlar izidan xabardor bo‘lish va mas‘uliyatni o‘z zimmlariga olish imkonini oshirdi.

Ma‘lumotlar maxfiyligining dastlabki ildizlari BMTning Inson huquqlari to‘g‘risidagi deklaratsiyasida mustahkamlangan eng asosiy Inson huquqlarida topilgan va keyinchalik Yevropa Ittifoqining Inson huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasida aks ettirilgan. 1960 yilda huquqbuzarliklar bo‘yicha olim Uilyam Prosser Uorren va Brandeys maqolasida keltirilgan holatlarga asoslanib, shaxsiy daxlsizlikka oid to‘rtta huquqbuzarlikni ajratib ko‘rsatdi: ma‘lumotlarga kirish; shaxsiy ma‘lumotlarni ommaga oshkor qilish; yolg‘on ma‘lumot va oshkoralik va shaxsga doir ma‘lumotlarni o‘zlashtirish. Ma‘lumotlarning maxfiyligi tushunchasi Yevropada 1970-yildayoq Fransiyada ma‘lumotlarni himoya qilish bo‘yicha o‘zining birinchi reglamentini joriy qilgandan so‘ng rivojlana boshladi. Ma‘lumotlarni to‘plash va almashishni jismoniy shaxslarning roziligisiz tijoratlashtirish katalizatorlaridan biri 1999-yildagi Gramm-Lich-Bliley qonunida aks etgan edi.

Tarixiy jihatdan, kompaniyalar uchun maxfiylik muvozanatini topish uzoq vaqt davomida faoliyat yuritishning kaliti bo‘lgan. Ma‘lumotlar maxfiyligi va iste‘molchilar

huquqlarini himoya qilish - bu hamma narsa ya'ni ularning ish faoliyati asosini tashkil qiladi. Har qanday holatda ham ma'lumotlarning maxfiyligi haqidagi birinchi qonun deb aynan bir qonunni ayta olmaymiz. Agar, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish borasidagi eng mustahkam qonunlar to'plami bo'lsa-da, u oxirgisi ham bo'lmaydi. GDPR yangilana ekan, keling, yillar davomida qabul qilingan turli xil zamonaviy ma'lumotlar maxfiyligi qonunlarini ko'rib chiqaylik.

1970-yillar - Birinchi zamonaviy ma'lumotlar maxfiyligi qonunlari. Germaniyaning Gessen shahrida birinchi zamonaviy ma'lumotlarning maxfiyligi to'g'risidagi qonun shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlashda hisoblash yutuqlari va maxfiylik bilan bog'liq xavotirlarga javoban paydo bo'ldi. 1973 yilda Shvetsiyada ma'lumotlar o'g'irlanishini jinoyat deb hisoblaydigan va ma'lumotlar subyektlariga o'z yozuvlariga kirish erkinligini bergan "Ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun deb nomlangan birinchi milliy maxfiylik qonuni yaratildi. 1978 yilda Germaniyaning ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risidagi Federal qonuni shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlash uchun rozilik talabi kabi ma'lumotlarni himoya qilishning asosiy standartlarini o'rnatdi. 1979 yilga kelib, ko'p Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar o'z qonunchiligiga asosiy huquqlar sifatida ma'lumotlarni himoya qilish qonunlarini kiritdilar. 1983 yil - Germaniyada o'z taqdirini o'zi belgilash huquqi. Milliy aholini ro'yxatga olish so'rovining invaziv tabiati bilan bog'liq muhim ishda Germaniya Federal Konstitutsiyaviy sudi fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlariga nisbatan o'z taqdirini o'zi belgilash huquqiga ega bo'lishi kerak degan qarorga keldi.

Qarorda jismoniy shaxslar o'z shaxsiy ma'lumotlarini cheksiz to'plash, saqlash, foydalanish va oshkor qilishdan himoyalaniishi belgilab qo'yilgan. 1995 yil - ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha Yevropa Ittifoqi Direktivasi. Kompyuter texnologiyalari rivojlanganligi va ma'lumotlarning erkin oqimi kengayganligi sababli, Yevropa Ittifoqi ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risidagi direktivani qabul qildi, u a'zo davlatlarga shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning minimal standartlarini o'rnatdi va shaxsiy ma'lumotlarning Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar o'rtasida harakatlanishi bo'yicha shaxslarning huquqlarini himoya qildi. 2009 yil shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligi to'g'risidagi qonun. Qo'shma Shtatlarda ma'lumotlarni himoya qilish qonunlari shtat tomonidan buzildi. Moliyaviy va sog'liqni saqlash ma'lumotlarini tartibga soluvchi ba'zi qonun hujjatlaridan tashqari, umuman olganda, fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladigan birlashtiruvchi federal qonunlar mavjud emas edi (va hali ham mavjud emas). 2009-yilda kompaniyalar va davlat idoralari tomonidan shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni kuchaytirish, ma'lumotlar almashishga cheklovlar o'rnatish, shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash va ma'lumotlar maxfiyligini buzish uchun jinoiy javobgarlikni yanada kuchaytirishni nazarda tutuvchi qonun loyihasi taklif qilingan edi.

Qonun loyihasi qabul qilinmagan. 2016 yil - GDPR. GDPR uni qabul qilgan davlatlarga o'z qonunchiligini ushbu hujjatga moslashtirish uchun ikki yillik muddat berdi. Yevropa Ittifoqida 2018 yildan "Umumiy ma'lumotlar himoyasi to'g'risidagi

qaror” (General Data Protection Regulation - GDPR) kuchga kirdi. Ushbu qaror shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha talablarni yanada kuchaytirib, huquqbuzarliklar uchun moliyaviy jarimalar belgiladi. Jumladan, kompaniyalardan shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy ravishda qayta ishlash yoki yo'qotish holatlari uchun yirik miqdorlarda (20 million yevrogacha yoki yillik aylanmaning 4% gacha) jarima undirish nazarda tutilgan. Birlashgan Qirollikda ham maxsus “Ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risidagi qonun” mavjud bo'lib, unda shaxsga oid ma'lumotlarni huquqbuzarliklarga yo'l qo'ygan tashkilot va shaxslarni ma'muriy va jinoiy javobgarlikka tortish nazarda tutilgan. Jumladan, korxonalaridan ma'lumotlarni noqonuniy olish yoki yo'qotish uchun 20 million funt sterlingga qadar jarima undirilishi mumkin.

AQShda ham “Shaxsga oid ma'lumotlarni muhofaza qilish to'g'risida”gi qonun amal qiladi. Unga ko'ra, tibbiy ma'lumotlar va kreditlar tarixi kabi ma'lumotlarni noqonuniy ravishda olish yoki tarqatish jinoiy jinoyat hisoblanadi va qamoqqa olish bilan jazolanishi mumkin. Ushbu va boshqa ko'plab xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni belgilash ijtimoiy zaruriyatga aylangan. Chunki shaxsga oid ma'lumotlar noqonuniy ravishda olinar yoki tarqatilsa, bu jismoniy va yuridik shaxslarning huquq va manfaatlariga putur yetkazadi, shuningdek jamiyatda ishonchsizlik holatlarini keltirib chiqaradi. Shu sababli, xorijiy tajribadan kelib chiqib, O'zbekiston ham shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlovchi qonunchilikni yanada takomillashtirishi va ushbu sohada qonunbuzarliklar uchun javobgarlik choralarini kuchaytirishi zarur. Shunday bo'lsada, O'zbekistonda shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish borasidagi qonunchilik tarixi quyidagicha rivojlanish tarixiga ega deb ma'lumot bera olamiz. 1991 yil - O'zbekiston mustaqillikka erishgach, shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish masalasi birinchi marta e'tiborga olina boshlandi. Konstitutsiyaning 27-moddasida shaxsning shaxsiy hayoti daxlsizligi kafolatlangan.

1998 yil – “Ommaviy axborot vositalari to'g'risida”gi qonun qabul qilindi. Unda shaxsga oid ma'lumotlarni tartibsiz yig'ish, tarqatish va noqonuniy xatti-harakatlar uchun javobgarlik belgilandi. 2002 yil – “Axborotlashtirish to'g'risida”gi qonun ishlab chiqildi. Unda axborot erkinligi va shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash masalalari qamrab olindi.

2004 yil – “Jismoniy va yuridik shaxslarning davlat organlariga murojaat qilishi to'g'risida”gi qonunda shaxsga oid ma'lumotlarni muhofaza qilish kafolatlari belgilandi.

2012 yil – “Ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida”gi qonun qabul qilinib, dastlabki bor shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligiga oid alohida huquqiy tartibotlar joriy etildi. 2018 yil – “Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risida”gi qarorga ko'ra, shaxsga oid ma'lumotlarni huquqiy himoya qilish tizimini takomillashtirish vazifasi belgilandi. 2019 yil - "Ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida"gi qonunga o'zgartish va

qo'shimchalar kiritildi. Biometrik ma'lumotlar xavfsizligi masalalari ham huquqiy tartibga solindi. 2023 yil – "Shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida"gi yangi qonun loyihasi muhokamaga qo'yildi. Unda shaxsga oid ma'lumotlar sohasidagi huquqbuzarliklar uchun javobgarlik masalalari alohida qayd etilgan. Shu tariqa, O'zbekistonda shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash borasidagi qonunchilik pog'onama-pog'ona takomillashib bormoqda. Bugungi kunda ushbu sohada yanada aniq va samarali huquqiy tartibotlarni joriy etish ustida ish olib borilmoqda.

Shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish va ularga oid huquqbuzarliklar uchun javobgarlik belgilashning zarurati statistik ma'lumotlar asosida ham isbotlanadi. Buning uchun mamlakatimiz va xalqaro miqyosdagi ayrim statistik raqamlarni keltirib o'tamiz: O'zbekistonda: Axborot texnologiyalari sohasidagi jinoyatlar soni yildan-yilga o'sib bormoqda. Masalan, 2021 yilda 456 ta jinoyat qayd etilgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 637 taga yetdi. Mobil ilovalar orqali shaxsga oid ma'lumotlarni shartsiz olish va qayta ishlash holatlari kuzatilmoqda. 2022 yilda shunday holatlar soni 78 tani tashkil etgan. Axborot xavfsizligiga jiddiy putur yetkazilgan hollarda mamlakatga yetkazilgan zararining umumiy miqdori 2021 yilda 3,2 mlrd so'mga teng bo'lgan. Xalqaro miqyosda: IBM xavfsizlik ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilda dunyo bo'yicha korporativ ma'lumotlarga kiberhujumlar oqibatida yetkazilgan o'rtacha zararining miqdori 4,35 mln AQSh dollarini tashkil etgan. Pwn2Own kiberhujumlar bo'yicha xalqaro musobaqasida 2022 yilda ishtirokchilar IT-tizimlarini buzish orqali 8,7 mln AQSh dollari miqdorida mukofotlarga ega bo'lganlar.

"Statista" ma'lumotlar portaliga ko'ra, 2021 yilda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kodeksiga qarshi jinoyatlar miqdori 1,6 mlrd dollar miqdorida zararni tashkil etgan. Korporativ kompaniyalarning 83 foizi uchun ma'lumotlarni himoya qilish eng katta muammo sifatida ko'rilmogda. Ushbu statistik raqamlardan shunday xulosa qilish mumkinki, shaxsga oid ma'lumotlarni noqonuniy olish va ularga shikast yetkazish holatlari, jumladan kiberhujumlar natijasida jiddiy moddiy va nomadodiy zararlar yetkazilayotgani muammoning dolzarbligi va javobgarlik belgilash zaruratini isbotlaydi. Shu sababli, ushbu sohaga oid qonunchilikni yanada takomillashtirishga intilish huquqbuzarliklarni oldini olish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. Shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish va ularga oid huquqbuzarliklar uchun javobgarlik belgilash masalasi bugungi kunda juda dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan ijtimoiy zaruratga aylangan. Zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi, raqamli transformatsiya jarayonlarining sur'atli sur'atlarda olg'a borayotgani shaxsga oid ma'lumotlar miqdorini keskin oshirdi. Bir tomondan bu aholi turmush darajasini yaxshilash, davlat xizmatlari sifatini oshirish imkonini bersa, boshqa tomondan fuqarolarning shaxsiy hayoti, huquqlari va erkinliklariga oid ma'lumotlar xavfsizligi muammosini keltirib chiqarmoqda. Mazkur muammoni bartaraf etish uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligiga oid masalalarga alohida e'tibor qaratib, qonunchilikni yanada takomillashtirish zaruratini ta'kidlagan. Xorijiy davlatlar tajribasi ham shuni

ko'rsatadiki, shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni belgilash muhim ijtimoiy ehtiyoj hisoblanadi. Statistik ma'lumotlar shaxsga oid ma'lumotlarning noqonuniy ravishda olinishi, qayta ishlash va tarqatilishi natijasida mamlakatimiz va butun dunyo bo'ylab yildan-yilga katta moddiy va ma'naviy zararlar yetkazilayotganini tasdiqlaydi. Shu sababli, shaxsga oid ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlovchi qonunchilikni yanada takomillashtirish hamda huquqbuzarliklar uchun javobgarlik choralarini kuchaytirish zarur. Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda shaxsga oid ma'lumotlarni himoya qilish va ularni suiiste'mol qilganlik uchun javobgarlik belgilash masalasi ijtimoiy zaruratga aylanib ulgurgan. Chunki fuqarolarning shaxsiy hayoti, huquq va erkinliklarini ta'minlash, bunga qarshi huquqbuzarliklarni oldini olish shu bilan bevosita bog'liq. Shu sababli mazkur sohada qonunchilikni takomillashtirishga intilish huquqiy demokratik davlatning ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi lozim.

REFERENCES:

1. <https://ieeexplore.ieee.org/document/9823199> 2 Sanjay Sharma, "A Brief History of Data Privacy," in Data Privacy and GDPR Handbook , Wiley, 2020, pp.23-44, doi: 10.1002/9781119594307.ch2. keywords: {Privacy;Data privacy;Law;History;Social networking (online);Data collection;Media}.
2. From Data Privacy Day to Data Privacy Week – Take Charge of Your Data in January 2024
<https://iet.ucdavis.edu/news/data-privacy-day-data-privacy-week-take-charge-your-data-january2024#:~:text=In%202024%2C%20the%20theme%20of,their%20digital%20and%20data%20footprint>
3. Data Privacy Act: A Brief History Of Modern Data Privacy Laws 10 Apr., 2018
<https://blog.eperi.com/en/data-privacy-act-a-brief-history-of-modern-data-privacy-laws>
4. 2020 yil 24 yanvardagi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
5. 2022 yil 28 yanvardagi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
6. <https://iiv.uz/oz/menu/jinoyatkorlikni-oldini-olish>
7. <https://report.uz/mobilni-raqamlashtirishda-shaxsiy-malumotlar-xavfsizligi-muammosi/>
8. <https://xs.uz/uz/post/2021-jil-aksirlari-ozbekistonda-aksizlarga-oid-jinojatlari-soni-osdi>
9. <https://www.ibm.com/security/data-breach>
10. <https://www.pwn2own.com/>

11.<https://www.statista.com/statistics/273550/data-breaches-recorded-in-the-united-states-by-number-of-breaches-and-records-exposed/>

12.<https://cybersecurityventures.com/cybercrime-damages-6-trillion-by-2021/>